

ORJİNAL ARAŞTIRMA ORIGINAL RESEARCH

DOI: 10.5336/nurses.2024-104794

İntörn Hemşirelerin Hasta Merkezli Bakım Yetkinliği ve Bütüncül Hemşirelik Yeterliliğinin Belirlenmesi: Tanımlayıcı Araştırma

Determination of Intern Nurses' Patient-Centered Care Competency and Holistic Nursing Competence: Descriptive Study

^{ib} Betül BAYRAK^a, ^{ib} Meryem SEVİNÇ^b

^aOrdu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ordu, Türkiye

^bOrdu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik AD, Yüksek Lisans Programı, Ordu, Türkiye

Bu çalışma, 1. Uluslararası Hemşirelik Çalışmaları Kongresi'nde (12-14 Temmuz 2023, Ordu) sözlü olarak sunulmuştur.

ÖZET Amaç: İntörn hemşirelik öğrencilerinin hasta merkezli bakım yetkinliği ve bütüncül hemşirelik yeterliliklerinin belirlenmesidir. **Gereç ve Yöntemler:** Tanımlayıcı ve ilişkili arayıcı tipteki araştırma, 5 Mayıs-5 Haziran 2023 tarih aralığında, bir üniversitenin hemşirelik bölümünde son sınıfta öğrenim gören intörn öğrencilerden (n=117), örneklem seçilmeksizin araştırmaya katılmayı kabul eden 95 intörn hemşirelik öğrencisi ile yürütülmüştür. Veri toplanmasında "Kişisel Bilgi Formu", "Hasta Merkezli Bakım Yetkinlik Ölçeği (HMBYÖ)" ve "Bütüncül Hemşirelik Yeterlilik Ölçeği (BHYÖ)" kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, bağımsız gruplarda t-testi ve tek yönlü varyans analizi, Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U, Spearman korelasyon testleri kullanılmıştır. **Bulgular:** İntörn hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalaması 22,1±0,89 (yıl), %77,9'unun kadın, %73,7'sinin aile gelirinin giderine denk olduğu ve %84,2'sinin yurtdışı kaldığı saptanmıştır. Öğrencilerin %63,2'sinin hemşireliği isteyerek seçtiği, %73,7'sinin mesleği sevdiği ve memnun olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin %82,1'i hasta merkezli bakım konusunda, %86,3'ü bütüncül hemşirelik konusunda eğitim aldığı saptanmıştır. Öğrencilerin HMBYÖ puan ortalaması 68,54±6,5 ve BHYÖ puan ortalaması 176,32±34,8 olarak bulunmuştur. HMBYÖ ve BHYÖ puanları arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki saptanmıştır (r=0,618; **p<0,001). **Sonuç:** Çalışmada intörn hemşirelik öğrencilerinin hasta merkezli bakım yetkinliği ve bütüncül hemşirelik yeterliliğinin iyi düzeyde olduğu ve birbirleriyle ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Geleceğin hemşire adayları olan intörn hemşirelik öğrencilerinde bütüncül ve hasta merkezli bakım kültürünün yerleştirilmesine yönelik eğitim stratejilerinin belirlenmesi ve hemşirelik eğitimi programlarında hasta merkezli bakım yetkinliği ve bütüncül hemşirelik yeterliği düzeyini geliştirmeye yönelik ders ve içeriklerin eklenmesi önerilir.

ABSTRACT Objective: The aim is to determine the patient-centered care competency and holistic nursing competencies of intern nursing students. **Material and Methods:** The descriptive and relationship-seeking type of research was conducted between May 5 and June 5 2023, with 95 intern nursing students (n=117) who were senior students in the nursing department of a university and agreed to participate in the research without selecting a sample. "Personal Information Form", "Patient Centered Care Competency Scale (PCCS)" and "Holistic Nursing Competency Scale (HNCS)" were used in data collection. Descriptive statistics, independent groups t-test and one-way analysis of variance, Kruskal Wallis and Mann Whitney U, Spearman correlation tests were used to analyze the data. **Results:** It was determined that the average age of intern nursing students was 22.1±0.89, 77.9% were female, 73.7% were equal to family income and 84.2% were living in dormitories. It was found that 63.2% of the students chose nursing willingly, and 73.7% liked the profession and were satisfied. It was observed that 82.1% of the students received training in patient-centered care and 86.3% in holistic nursing. The students' mean PCCS score was 68.54±6.5 and their HNCS mean score was 176.32±34.8. A moderate, statistically positive relationship was detected between PCCS and HNCS scores (r=0.618; **p<0.001). **Conclusion:** It was concluded in the study that the patient-centered care competence and holistic nursing competence of intern nursing students were at a good level and were related to each other. It is recommended to determine educational strategies to establish a holistic and patient-centered care culture in intern nursing students, who are future nurse candidates, and to add courses and contents to improve the level of patient-centered care competence and holistic nursing competence in nursing education programs.

Anahtar Kelimeler: İntörn; hemşirelik öğrencileri; hasta; bakım; bütüncül hemşirelik

Keywords: Intern; nursing students; patient; care; holistic nursing

KAYNAK GÖSTERMEK İÇİN:

Bayrak B, Sevinç M. İntörn hemşirelerin hasta merkezli bakım yetkinliği ve bütüncül hemşirelik yeterliliğinin belirlenmesi: Tanımlayıcı araştırma. Türkiye Klinikleri J Nurs Sci. 2025;17(2):503-11.

Correspondence: Betül BAYRAK

Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ordu, Türkiye

E-mail: mirace19@hotmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 09 Jul 2024

Received in revised form: 10 Mar 2025

Accepted: 20 Mar 2025

Available online: 07 May 2025

2146-8893 / Copyright © 2025 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Günümüzde sağlık hizmetleri kaliteli bakım ve hasta güvenliği ihtiyacına yönelik olarak sürekli bir değişim süreci içerisinde. Bu değişimlerde odak nokta sağlıklı/hasta bireyin kendisi olmakta, hastanın sağlık hizmeti sunumundaki ihtiyaçları göz önüne alınarak güvenilir, saygılı, işbirlikçi ilişkilerle hasta merkezli (bireyselleştirilmiş bakım) yaklaşımlara dönüşmektedir. Hasta merkezli bakım en yalın haliyle “hastalık merkezli, hastane merkezli, hekim veya hemşire merkezli, teknoloji merkezli” olmayan bakım olarak ifade edilmiştir.¹ Hasta merkezli bakımın tarihçesi Nightingale’in hemşireliği geleneksel tıptan ayrı tutarak hastalığa değil hastaya odaklanmasına dayanmaktadır.²

Hasta merkezli bakım, hastanın gereksinimleri, tercihleri ve değerleri göz önüne alınarak koordineli ve şefkatli bir bakım ortamında hastayı tanıır, hastanın değerlerine ve tercihlerine saygı duyarak bir bakım ortamı oluşturur.³ Diğer bir deyişle hasta merkezli bakım; hastayı özgün ve benzersiz olarak ele alan, hastayı ön planda tutan, tedavi-bakımında kendisi için karar verme süreçlerine dâhil eden, multidisipliner sağlık bakımı ekibi-hasta ilişkisi ile bakımda ortaklık oluşturan bir sağlık sunum şeklidir.^{4,5} Bakımdaki bu ortaklık ile hasta memnuniyeti arttığı, bakımın kalitesinin geliştiği ve eşitsizliklerin azaldığı görülmektedir.⁶

Hasta merkezli hemşirelik bakımını sağlamak için gereken durumlar arasında hastanın özerkliğini teşvik etme, hemşirenin hasta bakımına karşı tutumu ve bireyselleştirilmiş hemşirelik bakımı yer almaktadır.⁵ Hasta merkezli bakımın temel davranışları olan; etkili iletişim ve dinleme, hastayı eşsiz bir birey olarak ele alma, öğretme-öğrenme, gereksinimlerine cevap verme, değerlerine saygı gösterme aynı zamanda hemşirelik felsefesini yansıtmaktadır.⁵ Genel olarak bakıldığında hasta merkezli bakım, bütüncül (holistik) bakım, işbirlikçi bakım ve duyarlı bakım bileşenlerinden oluşmaktadır.⁵ Sonuç olarak hekim ve hastalık merkezli bakımdan farklı olarak hasta merkezli bakım, hemşirelik mesleği eğitim sistemine ve hizmet içi eğitim programlarına eklenmesiyle kaliteli bir bakım sunulması, hasta memnuniyetinin artması ve sağlığın gelişimine olumlu katkılar sunacağı öngörülmektedir.¹ Yapılan çalışmalara bakıldığında, aynı şekilde lisans ve lisansüstü hemşirelik eğitim

programlarında ve sağlık kurumlarındaki sürekli gelişim faaliyetleri içerisinde hasta merkezli bakım konusu üzerinde durulması, böylece hasta merkezli bakımın güçlenebileceği ve verilen bakımın daha kaliteli olacağı düşünülmektedir.^{7,8}

Sağlık bakımı sisteminde büyük önem taşıyan bütüncül bakım ise hastaları ve onların çeşitli bakım gereksinimlerini derinlemesine ele alan, sağlıklı/hasta bireyi bir bütün olarak değerlendiren ve bireyin psikolojik, fizyolojik, sosyal ve ruhsal yönlerini dikkate alan bir yaklaşımdır.⁶ Her insan bireyseldir ve her bir bireyin hastalığa verdiği yanıtlar farklılıklar göstermektedir. Bunun için hemşire, hastaya bütüncül bakımı sağlarken kişinin hastalıktan nasıl etkilendiğini bilmeli ve kişiyi sadece hasta olarak değil bir bütün olarak değerlendirebilmelidir.⁹ Bütüncül bakımın benimsenmesi hem hasta hem de hemşire açısından pek çok olumlu katkılar oluşturmaktadır. Bu konuda bütüncül bakım yeterliliğine sahip olan hemşirelerde; mesleki bağlılıklarının artması, kişiler arası ve ekip üyeleriyle etkili iletişim sağlaması, mesleki-kişisel özerklik kazanılması, empati yeteneğinin artması gibi olumlu tutumlar görülmektedir.¹⁰ Aynı zamanda hasta perspektifiyle bütüncül bakım; bireyin hastalık sorunlarıyla başa çıkmasına yardımcı olmakta, hasta memnuniyetine katkı sağlamakta, hastalıkla ilgili bireyin sorumluluklarının farkına varıp üstlenmesine yardımcı olmaktadır.⁶ Sonuç olarak bütüncül hemşirelik hem hemşirenin mesleki-kişisel gelişimi hem de hasta açısından birçok olumlu sonuç yaratmasından dolayı önem taşımaktadır.¹⁰

Hem bütüncül bakımda hem de hasta merkezli bakımdaki olumlu sonuçlar göz önüne alındığında hemşire, kaliteli bir bakım için hastanın bir bütün olarak ele alınması gerektiği ve bakımın merkezinde bireyin yer alması gerektiğinin farkında olmalı ve hemşirelik eğitimi ve öğretiminde bu konular üzerinde ayrıntılı olarak durulmalıdır. Literatürde hasta merkezli bakım yetkinliği başlığında birden çok araştırma yapılmıştır.^{1,2,11} Bütüncül hemşirelik yeterliliğine dair sınırlı çalışmalar da mevcuttur.^{9,10} Yapılan literatür taramasında her iki kavramın bir arada incelendiği hemşirelerde yapılmış tek çalışmaya rastlanılmıştır.⁶ Ancak intörn hemşirelik öğrencilerinde bu 2 konuyu bir arada inceleyen, hasta merkezli bakım ve bütüncül hemşirelik adına yapılmış bir ça-

lışıma bulunmamaktadır. Hasta merkezli bakım ve bütüncül bakımın kaliteli bir bakım sağlama ve hastanın durumunda iyileşme gibi olumlu katkıları olmasının yanı sıra sağlık ekibinin yetersiz iletişimi ve sağlık çalışanlarının yetkinliklerinin az olması gibi bakımı engelleyebilecek durumların da bulunması, hemşirelerin öğrencilik yıllarında aldıkları eğitim ile hasta bakım yetkinliklerinin artırılmasının önemini ortaya koymaktadır.¹² Bu sebeple bu çalışmada geleceğin hemşireleri olan intörn hemşirelik öğrencilerinin hasta merkezli bakım yetkinliği ve bütüncül hemşirelik yeterliliğinin ne düzeyde olduğunun belirlenmesi ve konu ile ilgili farkındalık oluşturmaları açısından önemlidir.

Araştırmanın Amacı; Bu çalışmada intörn hemşirelik öğrencilerinin hasta merkezli bakım yetkinliği ve bütüncül hemşirelik yeterliliğinin belirlenmesi amaçlandı.

Araştırma Soruları;

1. İntörn hemşirelerin hasta merkezli bakım yetkinlikleri ne düzeydedir?
2. İntörn hemşirelerin bütüncül hemşirelik yeterlilikleri nasıldır?
3. İntörn hemşirelerin hasta merkezli bakım yetkinliği ve bütüncül hemşirelik yeterlilikleri arasında ilişki var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN TÜRÜ

Bu araştırma, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tasarımda yapılmıştır.

ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Karadeniz'deki bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde eğitim-öğretim gören, son sınıfa devam eden 117 intörn hemşirelik öğrencisi araştırmanın evrenini oluşturmuştur. İntörn hemşirelik, öğrencilerin lisans eğitimi boyunca edindikleri bilgi ve becerilerle meslekte deneyim kazanmak amacıyla 7. ve 8. yarıyılta hastanelerde veya ilgili kurumlarda çalışarak onların mesleğe hazır olmalarını sağlayan bir programdır.¹³ Bu bağlamda çalışmanın yürütüldüğü kurumda hemşirelik son sınıf öğrencileri haftada 4 gün hastaneler ve il-

gili kurumlarda hemşirelik uygulamasına çıkmaktadır. Çalışmada herhangi örneklem seçimine gidilmemiş olup, 5 Mayıs-5 Haziran 2023 tarih aralığında araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya %81,2 oranında katılım olup, 95 öğrenci ile tamamlanmıştır.

Dâhil olma ve dışında tutulma kriterleri: İlgili fakültenin hemşirelik bölümünde son sınıf lisans öğrenimi gören, intörn programında olan ve çalışmaya katılımda gönüllü olanlar çalışmaya dâhil edilmiştir. İlgili kurumda son sınıf hemşirelik lisans öğrencisi olmasına karşın intörn programına geçememiş olanlar, araştırmaya katılmak istemeyen ve gönüllüğü olmayan 12 öğrenci, okul devamsızlığı nedeniyle ulaşılamayan 10 öğrenci çalışmaya dâhil edilmemiştir.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın verileri “Kişisel Bilgi Formu”, “Hasta Merkezli Bakım Yetkinliği Ölçeği (HMBYÖ)” ve “Bütüncül Hemşirelik Yeterliliği Ölçeği (BHYÖ)” ile toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Bu form, literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.^{6,14} Form, intörn hemşirelik öğrencilerinin sosyodemografik özelliklerini, hemşirelik bölümünü isteyerek tercih etme, bölümden memnun olma, mesleğini sevme, hasta merkezli bakım ve bütüncül hemşirelik konularında eğitim/ders alma durumunu sorgulayan toplam 10 soru içermektedir.

HMBYÖ: Ölçek, 2015 yılında Hwang ve ark. tarafından oluşturulmuş, 2019 yılında ise Arslanoğlu ve Kırılmaz tarafından Türkçeye uyarlanmıştır.³ Bu ölçek 4 alt boyuta ayrılmakta ve toplam 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçek alt boyutları; “bakım süreçlerinde hasta katılımını teşvik etmek (5 madde)”, “hasta bakış açılarına (perspektifine) saygı duymak (6 madde)”, “hastaların haklarını savunmak (3 madde)” ve “hastanın konforunu sağlamak (3 madde)” şeklindedir. Beşli Likert tipte olan ölçek, 1 “kesinlikle katılmıyorum” ile 5 “kesinlikle katılıyorum” arasında değişen aralıklarla puanlanmakta olup, ters puanlanan madde yoktur.³ Ölçekten en düşük 17 puan, en yüksek 85 puan alınmaktadır. Alınan toplam puan yüksek olunca hasta merkezli bakım sağlama yetkin-

liğin de yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında Cronbach alfa katsayısı 0,85 olarak bulunmuştur.³ Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,90 olarak hesaplanmıştır.

BHYÖ: Bu ölçek, 2011 yılında Takase ve ark. tarafından geliştirilmiştir.¹⁵ Aydın ve Hiçdurmaz tarafından 2019 yılında ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır.¹⁶ İki bölümden oluşan bu ölçek, 7'li Likert tipte ve 36 maddeden oluşmaktadır. İlk bölüm (A) olan "Genel Yetenek" kısmı 7 soru içermekte ve 1 "hiçbir zaman" ile 7 "her zaman" arasında değişen aralıklarla puanlanmakta olup, hemşirelik dışında bir birey olarak olağan davranışlarını değerlendirmektedir. Bir hemşire olarak yeterliliğini değerlendiren 2. bölüm (B) ise 29 sorudan oluşmakta ve 1 "hiç yeterli değil" ile 7 "çok yeterli" şeklinde puanlanmaktadır. Bu 2. bölüm de kendi içerisinde 4 alt boyuta ayrılmaktadır; "personel eğitimi ve yönetimi", "etik odaklı uygulama", "ekte hemşirelik bakımı", "mesleki gelişim". Her iki bölümde çalışmada kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında Cronbach alfa katsayısı 0,90 olarak bulunmuştur.¹⁶ Çalışmamızda ise ölçeğin toplam Cronbach alfa katsayısı 0,97 olarak hesaplanmıştır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Verilerin toplanabilmesi için öncelikle etik kurul onayı ve çalışmanın yürütüleceği kurumdan izin alınmıştır. Ardından ilgili üniversitenin hemşirelik bölümünde öğrenim gören ve araştırmaya dâhil olma kriterlerini karşılayan intörn hemşirelik öğrencileri ile çalışma yürütülmüştür. Araştırmanın amacı, önemi ve kapsamına ilişkin bilgilendirmeden sonra araştırmaya katılmayı kabul eden gönüllü öğrencilere, "anket formu" (Kişisel bilgi formu, HMBYÖ ve BHYÖ) yüz yüze ders aralarında görüşülerek uygulanmıştır. İntörn hemşirelik öğrencilerinin anket formunu doldurması ortalama 15-20 dk sürmüştür.

VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

IBM SPSS 23.0 (Armonk, NY, ABD) istatistik paket programında verilerin istatistiksel analizi yapılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı testler, Kolmogorov-Smirnov testi, Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U testi, t-testi, tek yönlü varyans analizi, Spearman ko-

lerasyon analizi, Cronbach alfa güvenilirlik analizi kullanılmıştır. İstatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Öncelikle çalışmanın planlanma aşamasında, "HMBYÖ" ve "BHYÖ" kullanımı için yazarlarından e-posta ile izin alınmıştır. Çalışma için Ordu Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan etik onay (Tarih: 28.04.2023, no: 2023/115) ve Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölüm Başkanlığı'ndan intörn öğrencilerde çalışmanın yürütülebilmesi için yazılı kurum izni alınmıştır. Veri toplama aşamasında, araştırma için gerekli bilgilendirmeden sonra çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilerden hem sözlü hem yazılı bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Onam formunda, araştırmaya katılımın isteğe bağlı olduğu ve hiçbir zorunluluğun/yaptırımın olmadığı, katılımcının çalışmadan istenilen zaman geri çekilebileceği, anket sorularına verilen yanıtlarının gizli tutulacağı ve hiç kimseyle paylaşılmayacağına dair açıklamalara yer verilmiştir. Araştırmada Helsinki Deklarasyonu ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

BULGULAR

Çalışma kapsamındaki intörn öğrencilerin yaş ortalaması $22,1 \pm 0,89$ ve %77,9'u kadındır. Aile gelir düzeyinde %73,7'sinin gelirinin giderine denk olduğu ve %84,2'sinin yurttan kaldığı tespit edilmiştir. İntörnerin %63,2'si bölüme geliste hemşireliği isteyerek seçtiği, %73,7'sinin hâlâ mesleği sevdiği ve memnun olduğu bulunmuştur. Lisans eğitimi sürecinde hasta merkezli bakım konusunda eğitim aldığını belirten öğrencilerin oranı %82,1, bütüncül hemşireliğe yönelik eğitim aldığını ifade edenlerin oranı %86,3 oranında olduğu görülmüştür (Tablo 1).

İntörn hemşirelik öğrencilerin HMBYÖ puan ortalaması $68,54 \pm 6,5$ ve BHYÖ puan ortalaması $176,32 \pm 34,8$ olarak bulunmuştur (Tablo 2). Ölçeklerin alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları Tablo 2'de sunulmuştur.

Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre ölçek puanlarının karşılaştırmasında; HMBYÖ ile sosyodemografik değişkenler arasında anlamlı

TABLO 1: Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı (n=95)

Tanıtıcı Özellikler		
Yaş	22,1±0,89	
	n	%
Cinsiyet		
Kadın	74	77,9
Erkek	21	22,1
Medeni durum		
Evli	1	1,1
Bekâr	94	98,9
Şu anda yaşadığı yer		
Aile yanında	10	10,5
Yurtta	80	84,2
Arkadaşlarla evde	3	3,2
Tek başına	2	2,1
Aile gelir düzeyi		
Gelir giderden az	12	12,6
Gelir gidere denk	70	73,7
Gelir giderden fazla	13	13,7
Hemşireliği isteyerek seçme		
Evet	60	63,2
Hayır	35	36,8
Hemşirelikten memnun olma		
Evet	70	73,7
Hayır	25	26,3
Hemşirelik mesleğini sevmeye		
Evet	69	72,6
Hayır	26	27,4
Hasta merkezli bakım konusunda eğitim alma		
Evet	78	82,1
Hayır	17	17,9
Bütüncül hemşirelik konusunda eğitim alma		
Evet	82	86,3
Hayır	13	13,7
Toplam	95	100

fark görülmezken, mesleğini sevmeye, hemşirelikten memnun olma ve bütüncül hemşireliğe yönelik ders alma durumları ile BHYÖ arasında istatistiksel anlamlı fark saptanmıştır. Hemşirelikten memnun olan, hemşirelik mesleğini seven, daha önce lisans eğitimi bütüncül hemşirelik konusunda eğitim almış olan intörn hemşirelik öğrencilerinin bütüncül hemşirelik yeterliliklerinin yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,05$) (Tablo 3).

Çalışmadaki intörn hemşirelik öğrencilerinin HMBYÖ ve BHYÖ puanları arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki saptanmıştır ($p<0,001$) (Tablo 4). Ayrıca Tablo 4'te HMBYÖ alt boyutları ve BHYÖ alt boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkilere yer verilmiştir ($p<0,001$).

TARTIŞMA

Hasta merkezli bakım, hastaların gereksinimlerinin ve tercihlerinin farkında olup saygı göstererek, önceliklerine ve bireyselliğine önem veren bir bakım şeklidir. Bu bakım, hastaların fiziksel ve duygusal olarak iyi hissetmelerinde ve hasta-hemşire arasındaki ilişkinin güçlenmesinde büyük önem taşımaktadır.³ Geleceğin profesyonel hemşireleri olacak olan son sınıftaki intörn hemşirelik öğrencilerinin hasta merkezli bakım yetkinliklerinin değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Çalışmada intörn hemşirelik öğrencilerinin HMBYÖ iyi düzeyde bulunmuştur. Literatürde hemşirelik öğrencileri ile ilgili çalışma bulunmamakla birlikte, Bakır ve Demir'in hemşirelerle

TABLO 2: Hemşirelik öğrencilerinin HMBYÖ, BHYÖ ve alt boyutları puan ortalamaları

Ölçekler ve alt boyutları	$\bar{X} \pm SS$	Minimum-maksimum	Cronbach alfa
HMBYÖ	68,54±6,5	29-84	0,90
HMBYÖ alt boyutları			
Hasta bakış açılarına saygı duymak	24,45±2,2	12-30	
Bakım süreçlerinde hasta katılımını teşvik etmek	19,35±2,4	9-25	
Hasta konforu sağlamak	12,41±1,3	5-15	
Hasta haklarını savunmak	12,32±1,5	3-15	
BHYÖ	176,32±34,8	66-244	0,97
BHYÖ alt boyutları			
Genel yetenek	35,44±5,7	14-49	
Personel eğitim ve yönetimi	38,83±9,7	11-58	
Etik odaklı uygulama	46,07±10	16-63	
Ekipte hemşirelik bakımı	35,83±8,1	11-49	
Mesleki gelişim	20,14±4,7	4-28	

SS: Standart sapma; HMBYÖ: Hasta Merkezli Bakım Yetkinlik Ölçeği; BHYÖ: Bütüncül Hemşirelik Yeterliliği Ölçeği

TABLO 3: Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre HMBYÖ ve BHYÖ puanlarının karşılaştırılması

Tanıtıcı Özellikler	n	HMBYÖ Main Rank	Median (minimum-maksimum)	BHYÖ X±SS
Cinsiyet				
Kadın	74	48,3	68,0(58-83)	174,5±35,9
Erkek	21	46,9	68,0(29-84)	182,4±30,6
Test istatistiği ve p değeri		U=754,5 p=0,839		t=-0,916 p=0,362
Medeni durum				
Evli	1	19,5	-	121±0,0
Bekâr	94	48,3	68,0(29-84)	176±34,5
Test istatistiği ve p değeri		U=18,5 p=0,296		t=-1,610 p=0,111
Şu anda yaşanan yer				
Aile ile	10	47,0	68,0(29-77)	184,7±35,3
Yurtta	80	48,1	68,0(58-84)	173,3±34,5
Arkadaşlarla evde	3	41,0	68,0(66-68)	195,0±19,9
Tek başına	2	56,0	69,0(68-70)	224,0±28,2
Test istatistiği ve p değeri		KW=0,382 p=0,944		F=1,977 p=0,123
Aile gelir düzeyi				
Gelir giderden az	12	45,0	67,0(64-83)	162,5±26,1
Gelir gidere denk	70	47,5	68,0(29-84)	178,3±36,3
Gelir giderden fazla	13	52,9	68,0(65-75)	178,3±32,9
Test istatistiği ve p değeri		KW=0,584 p=0,747		F=1,083 p=0,343
Hemşireliği isteyerek seçme				
Evet	60	49,3	68,0(29-84)	179,7±38,0
Hayır	35	45,7	68,0(59-83)	170,4±28,0
Test istatistiği ve p değeri		U=972,0 p=0,546		t=1,258 p=0,087
Hemşirelikten memnun olma				
Evet	70	50,6	68,0(29-84)	182,6±33,2
Hayır	25	40,5	67,0(58-75)	158,6±6,7
Test istatistiği ve p değeri		U=687,5 p=0,111		t=3,088 p=0,003
Hemşirelik mesleğini sevmeye				
Evet	69	50,6	68,0(29-84)	182,1±32,3
Hayır	26	41,0	67,5(58-77)	160,8±37,0
Test istatistiği ve p değeri		U=715,0 p=0,127		t=2,749 p=0,007
Hasta merkezli bakım konusunda eğitim alma				
Evet	78	47,3	68,0(29-84)	178,1±35,7
Hayır	17	50,9	68,0(63-83)	168,0±29,7
Test istatistiği ve p değeri		U=613,5 p=0,629		t=1,088 p=0,437
Bütüncül hemşirelik eğitimi alma				
Evet	82	48,9	68,0(29-84)	179,3±34,9
Hayır	13	42,2	67,0(63-74)	157,5±28,8
Test istatistiği ve p değeri		U=458,0 p=0,415		t=2,131 p=0,036

BHYÖ: Bütüncül Hemşirelik Yeterliliği Ölçeği; HMBYÖ: Hasta Merkezli Bakım Yetkinlik Ölçeği; SS: Standart sapma

TABLO 4: Hemşirelik öğrencilerinin HMBYÖ, BHYÖ ve alt boyut puanları arasındaki ilişki (n=95)

	Toplam BHYÖ	Genel yetenek	BHYÖ alt boyutları			Mesleki gelişim
			Personel eğitim ve yönetimi	Etik odaklı uygulama	Ekipte hemşirelik bakımı	
Toplam HMBYÖ	r=0,618**	0,534**	0,527**	0,597**	0,566**	0,604**
Hasta bakış açılarına saygı duymak	r=0,464**	0,373**	0,390**	0,474**	0,419**	0,439**
Bakım süreçlerinde hasta katılımını teşvik etmek	r=0,441**	0,374**	0,368**	0,442**	0,400**	0,465**
Hasta konforu sağlamak	r=0,493**	0,442**	0,395**	0,456**	0,481**	0,526**
Hasta haklarını savunmak	r=0,524**	0,360**	0,490**	0,520**	0,501**	0,514**

**p<0,001; r: Spearman korelasyon analizi; HMBYÖ: Hasta Merkezli Bakım Yetkinlik Ölçeği; BHYÖ: Bütüncül Hemşirelik Yeterliliği Ölçeği

yaptığı çalışmada, Hastaoğlu ve ark.nın sorumlu hemşirelerdeki çalışmasında HMBYÖ puan ortalamaları çalışmamıza benzer şekilde yüksek düzeyde saptanmıştır.^{6,7} Aynı şekilde Sürücü ve ark.nın diyabet hemşirelerin üzerinde yaptığı çalışmada, Sançar ve ark.nın cerrahi birimdeki hemşirelerle yaptığı çalışmasında HMBYÖ puan ortalamaları yüksek olarak bulunmuştur.^{17,18}

Çalışmada intörn hemşirelik öğrencilerinin BHYÖ puan ortalamaları yüksek olarak bulunmuştur. Literatürde hemşirelerde yapılan çalışmalarda BHYÖ puan ortalaması benzer şekilde yüksek düzeyde saptanmıştır.^{6,16,19,20} Hemşirelerle birlikte bütüncül bakım yetkinliğinin intörn hemşirelik öğrencilerinde de yüksek olması 1, 2 ve 3. sınıflara göre lisans eğitiminde kazandığı farkındalık ve bilgi birikimlerinin olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Erden ve ark.nın 2. sınıf hemşirelik öğrencilerinde hemşirelik tanılarını üzerinde yaptığı bir çalışmada öğrencilerin hastanın bakımına bütüncül açıdan yaklaşmadıkları sonucu bulunmuştur.²¹ Bu durum intörn hemşirelik öğrencilerinin bütüncül hemşirelik yetkinliğinin yüksek olması mesleğe hazır olduklarının göstergesi olabileceği ve bakım kalitesinin olumlu etkileyeceği ile ilişkilendirilebilir.

Hemşirelerin hasta bakım sürecine bütüncül bir yaklaşım sergilemeleri profesyonel hemşireliğin gelişimine önemli katkılar sağlamaktadır.²² Geleceğin sağlık profesyonelleri olan hemşirelik öğrencileri, bütüncül bakım/hemşirelik hakkındaki bilgi birikimleri de önem taşımaktadır.²³ Bu çalışmada hemşirelik mesleğinden memnun olan ve hemşirelik mesleğini seven intörn hemşirelik öğrencilerinin BHYÖ puan ortalamaları da yüksek olduğu görülmüştür (p<0,05).

Bakır ve Demir'in hemşirelerde yaptığı çalışmada aynı şekilde mesleğini sevenlerin BHYÖ puan ortalaması yüksek olduğu tespit edilmiştir.⁶ Hemşirelik mesleğini severek yapmak ve meslekten memnun olmak bütüncül hemşirelik ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bununla birlikte mesleği severek yapmak mesleğin profesyonelleşmesi ve gelişmesi açısından hemşireliğe katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çetin Avcı ve ark.nın hemşirelik öğrencilerinde yaptığı çalışmada hemşirelik bölümünü severek, isteyerek seçen öğrencilerin istemeyerek seçen öğrencilere göre daha fazla profesyonel değere sahip oldukları belirlenmiştir.²⁴ Tarhan ve ark.nın hemşirelerde yaptığı çalışmasında ise hemşireliği seven ve memnun olanların mesleki tutumlarının yüksek düzeyde olduğu bildirilmiştir.²⁵ Bu çalışmalar benzer şekilde hemşirelik mesleğini sevmek, meslekte profesyonellik ve bütüncül hemşirelik arasındaki olumlu ilişkiyi desteklemektedir.

Hemşirelik mesleği kanıta dayalı çalışmaları içeren, hasta merkezli ve bütüncül bir bakım sağlamalıdır. Bunun için de hemşirelik intörn öğrencilerinin yeterli bilgi-birikim ile mezun olmaları beklenmektedir.²⁶ Çalışmada bütüncül hemşirelik konusunda bilgi alan intörn hemşirelik öğrencilerin BHYÖ puan ortalaması, eğitim almayan öğrencilerin BHYÖ puan ortalamasına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür (p<0,05). Benzer olarak literatürde yeni mezun hemşirelik öğrencilerinde yapılmış bir çalışmada, yeni mezun hemşirelerin bütüncül hemşirelik yeterlik puanlarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.²⁶ Bu çalışmalara göre hemşirelik eğitim sürecinde bütüncül hemşirelik yaklaşımı konusundaki eğitimlerin oldukça önem taşıdığı düşünülmektedir.

Bu çalışmada intörn hemşirelik öğrencilerinin HMBYÖ ve BHYÖ puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Benzer olarak, Bakır ve Demir'in hemşirelerde yaptığı çalışmada hasta merkezli bakım yetkinliği ve bütüncül hemşirelik yeterliliği ölçek puanları arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde zayıf bir ilişki görülmüştür.⁶ Bu çalışma ve daha önce yapılan çalışmalarda saptandığı gibi hemşirelik felsefesinde bulunan hasta merkezli bakım ile bütüncül hemşireliğin ilişkili ve iç içe olduğu görülmektedir. Bütüncül bakış açısına sahip hemşireler ve hemşirelik öğrencileri, hasta bireyin fiziksel semptomlarının tedavi edilmesinin yanı sıra bilişsel ve duygusal olarak da bireyin hastalıkla baş etmesini, aile, sosyal, kültürel yaşam içerisinde hastalığa uyumunu, değer ve inançlarıyla bireyin iyileşmek için yeniden güç kazanmasını sağlamaktadır.¹⁵ Dolayısıyla bütüncül bakış açısına sahip hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin bireyi merkeze alarak bakım sunması, hastanın bakım kalitesini artırmaya odaklanması, hasta merkezli bakım yetkinliklerinin de olumlu olması beklenmektedir.

SINIRLILIKLAR

Araştırmanın en önemli sınırlılığı çalışmanın sadece bir üniversitede okuyan öğrenciler üzerinde yürütülmesidir.

SONUÇ

Yarının hemşireleri olan intörn hemşirelik öğrencilerinde hasta merkezli bakım yetkinliği ve bütüncül hemşirelik yeterliliği konularının irdelenerek, arasındaki ilişkinin ortaya konulmasını amaçlayan bu çalışmada; öğrencilerin hasta merkezli bakım yetkinliği ve bütüncül hemşirelik yeterliliğinin iyi düzeyde olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca, bu iki kavramın birbirleriyle ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ek olarak, hemşirelik mesleğini seven, hemşirelik yapmaktan memnun olan ve bütüncül hemşirelik konusunda daha önceden ders almış olan intörnlerin,

bütüncül hemşirelik yeterliliklerinin yüksek olduğu görülmüştür.

Geleceğin hemşirelerinin birey merkezli ve holistik bakış açısıyla daha profesyonel meslek üyesi olarak yetiştirilmesinde hemşirelik eğitimi programlarının iyileştirilmesi önemlidir. Bu çalışma kapsamında, hemşirelik öğrencilerinde bütüncül ve hasta merkezli bakım kültürünün yerleştirilebilmesine yönelik eğitim stratejilerinin belirlenmesi, hemşirelik mesleğinin eğitim süresi boyunca öğrenciye sevdirmesi ve hemşirelik eğitimi programlarında birey/hasta merkezli bakım ve bütüncül hemşirelik konusunda yetkin ve yeterli hemşireler yetiştirmeye yönelik ders ve içeriklerin eklenmesi önerilir. Ayrıca, tek bir kurumdaki intörn hemşirelik öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiş olan bu çalışmanın, gelecekte yapılacak araştırmalarda daha geniş popülasyon ile yapılması önerilir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirdişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Betül Bayrak, Meryem Sevinç; **Tasarım:** Betül Bayrak, Meryem Sevinç; **Denetleme/Danışmanlık:** Betül Bayrak; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Betül Bayrak, Meryem Sevinç; **Analiz ve/veya Yorum:** Betül Bayrak; **Kaynak Taraması:** Betül Bayrak, Meryem Sevinç; **Makalenin Yazımı:** Betül Bayrak, Meryem Sevinç; **Eleştirel İnceleme:** Betül Bayrak; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Betül Bayrak, Meryem Sevinç; **Malzemeler:** Betül Bayrak, Meryem Sevinç.

KAYNAKLAR

1. Erdoğan M, Kırılmaz H. Hasta merkezlilik ve hasta merkezli bakım. *İnsan&İnsan*. 2020;7(24):97-126. [Crossref]
2. Erdoğan M. İç Girişimcilik'in Hasta Merkezli Bakım Yetkinliği Üzerine Etkisi [Yüksek lisans tezi]. Sakarya; Sakarya Üniversitesi; 2019. [Link]
3. Arslanoğlu A, Kırılmaz H. Hasta merkezli bakım yetkinliği (hmby) ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması [Adaptation of patient-centered care (pcc) competency scale into Turkish]. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*. 2019;6(2):158-66. [Link]
4. Scambler S, Gupta A, Asimakopoulou K. Patient-centred care—what is it and how is it practised in the dental surgery? *Health Expect*. 2015;18(6):2549-58. [PubMed] [PMC]
5. Saygılı M, Kar A, Uğurluoğlu Ö. Hasta merkezli bakım yetkinlik ölçeği: Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması [Patient-centered care competency scale: Turkish validity and reliability study]. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020;11(4):416-26. [Crossref]
6. Bakır N, Demir C. Hemşirelerin hasta merkezli bakım yetkinliği ve bütüncül hemşirelik yeterliliği [Patient-centered care competency and holistic nursing competence of nurses]. *Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2020;5(3):109-17. [Link]
7. Hastaoğlu F, Bulut Y, Mollaoğlu M. Sorumlu hemşirelerin hasta merkezli bakım yetkinliklerinin belirlenmesi [Determination of patient-centered care competences of responsible nurses]. *Sağlık Profesyonelleri Araştırma Dergisi*. 2023;5(2):96-102. [Crossref]
8. Çelik A, Mertoğlu S. Palyatif bakım veren hemşirelerin hasta merkezli bakım yetkinliğinin bakım kalitesine etkisi [The effect of patient-centred care competence of palliative care nurses on quality of care]. *Forbes Journal of Medicine*. 2024;5(2):95-101. [Crossref]
9. Bayındır SK, Biçer S. Holistik hemşirelik bakımı [Holistic nursing care]. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2019;4(1):25-9. [Link]
10. Kardaş Ç, Dinçer NÜ. Bütüncül hemşirelik bakımı için metafor analizi: bir puzzle oluşturmak [Metaphor analysis for holistic nursing care: constructing a puzzle]. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2022;15(3):316-25. [Crossref]
11. Boz I, Akgün M. Infertilitede birey merkezli bakım yaklaşımı [Person centered care approach in infertility]. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2019;16(2):170-5. [Crossref]
12. Saydamlı Ş, Yılmazel O, Er MN, Tutacac E. Hemşirelik öğrencilerinin hasta merkezli bakım yetkinliğinin değerlendirilmesi [Evaluation of nursing students' patient-centred care competencies]. *Journal of Innovative Healthcare Practices*. 2024;5(3):154-65. [Crossref]
13. Yılmaz M, Çetin Ç, Egeliolu Cetişli N, Ünsal Avdal E, Tokem Y. Hemşirelik öğrencilerinin ve hemşirelerin intörlüğe ilişkin görüşleri [The opinions of nursing students and nurses about internship]. *Pamukkale Medical Journal*. 2018;11(3):329-36. [Crossref]
14. Cerit B, Bilgin NÇ, Çoşkun S, Yorgun S. Hemşirelik öğrencilerinin ve hemşirelerin bakıma ilişkin tutum ve davranışları [Attitudes and behaviors of nurses and student nurses regarding care]. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2019;4(4):727-33. [Crossref]
15. Takase M, Teraoka S, Kousuke Y. Investigating the adequacy of the competence-turnover intention model: how does nursing competence affect nurses' turnover intention? *J Clin Nurs*. 2015;24(5-6):805-16. [Crossref] [PubMed]
16. Aydın A, Hiçdurmaz D. Holistic nursing competence scale: Turkish translation and psychometric testing. *Int Nurs Rev*. 2019;66(3):425-33. [Crossref] [PubMed]
17. Sançar B, Doğan A, Aydın LZ. Patient-centered care competence of surgical nurses: a cross-sectional study in Türkiye. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 2023;20(2):346-51. [Crossref]
18. Sürücü HA, Sungur M, Olgun N. Covid-19 sürecinde diyabet hemşirelerinde empatik eğilim düzeyinin hasta merkezli bakıma ve diyabet hastalarında glisemik düzeye etkisinin incelenmesi [Investigation of the effects of empathic tendency level in diabetes nurses on patient-centered care and glycemic level in diabetes patients in the covid-19 process]. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*. 2024;7(1):83-92. [Crossref]
19. Taşkıran N, Türk G. The relationship between the ethical attitudes and holistic competence levels of intensive care nurses: a cross-sectional study. *PLoS ONE*. 2023;18(7):e0287648. [Crossref]
20. Yu J, Kim T, Kim H. Mediating effect of humanism on the relationship between task performance competence and holistic nursing competence for clinical nurses. *Healthcare (Basel)*. 2023;11(13):1953. [Crossref] [PubMed] [PMC]
21. Erden S, Deniz S, Arslan S, Yurtseven Ş. Hemşirelik öğrencilerinin cerrahi hastalıkları hemşireliği dersi uygulamalarında hemşirelik tanımlarını belirleme düzeylerinin incelenmesi [Examination of nursing diagnoses levels in surgical diseases nursing lesson practices of nursing students]. *Van Tıp Dergisi*. 2018;25(2):108-12. [Crossref]
22. Erer MT, Akbaş M, Yıldırım G. Hemşirelik sürecinin evrimsel gelişimi hemşirelik süreci [Evolutionary development of nursing process]. *Lokman Hekim Dergisi*. 2017;7(1):1-5. [Link]
23. Şahin N, Aydın D, Akay B. Hemşirelik öğrencilerinin bütüncül tamamlayıcı ve alternatif tıba karşı tutumlarının değerlendirilmesi [The attitudes of nursing students towards holistic complementary and alternative medicine]. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2019;8(1):21-6. [Link]
24. Çetin Avcı S, Işık G, Egeliolu Cetişli N, Üşümez D, Şencandan B, Bektaş Ç. Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel değerleri ve kariyer planları [Professional values and career plans of nursing students]. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*. 2019;6(2):256-65. [Crossref]
25. Tarhan G, Kılıç D, Yıldız E. Hemşirelerin mesleğe yönelik tutumları ile mesleki profesyonellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [Investigation of the relationship between attitudes towards the nursing profession and occupational professionalism]. *Gülhane Tıp Dergisi*. 2016;58(4):411-6. [Crossref]
26. Terkeş N. Yeni mezun hemşirelerin mesleki açıdan kendilerini yeterli hissetme durumları [The situation of newly graduated nurses to feel professionally competent]. *Sağlık Akademisi Kastamonu*. 2023;8(2):314-24. [Crossref]